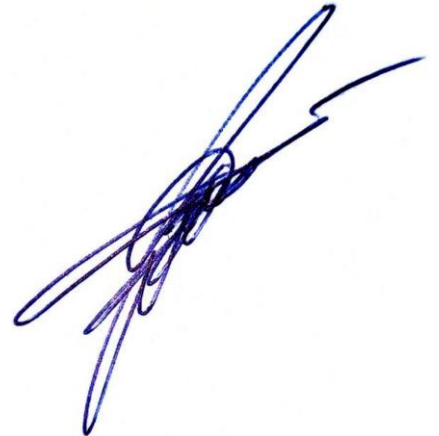

**ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ**

ДАРЧИН Владислав Богданович

УДК 3.07:331.5.021:364.662(477)

**МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО
ПОДОЛАННЯ БІДНОСТІ В УКРАЇНІ**

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

КИЇВ – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті підготовки кадрів державної служби зайнятості України

Науковий керівник – доктор наук з державного управління, професор
ВОЙТОВИЧ Радмила Василівна,
Інститут підготовки кадрів державної служби
зайнятості України, ректор.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління
МЕЛЬНИЧУК Лариса Михайлівна
Інститут новітніх технологій та лідерства
Національного авіаційного університету, начальник
центру організації освітньо-наукової діяльності
студентів та молодих учених;

кандидат наук з державного управління
КУЧЕР В'ячеслав Анатолійович
Національне агентство кваліфікацій,
керівник Секретаріату.

Захист відбудеться 19 березня 2021 року о 15 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.891.02 Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України за адресою: 03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17, ауд. 205.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України за адресою: 03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17.

Автореферат розісланий 19 лютого 2021 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. З. Масик

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Кризові потрясіння та значне загострення боргових проблем низки європейських країн наочно продемонстрували потребу в розробці та реалізації єдиної стратегії розвитку європейської спільноти на засадах стійкого економічного зростання, гармонійно поєднаного з досягненням важливих соціальних цілей. Об'єктивна взаємозалежність економічного й соціального аспектів суспільного прогресу обумовили особливий акцент у стратегії на проблемах подолання бідності, скорочення безробіття, поліпшення умов та змісту праці, розвитку механізмів соціальної допомоги тощо. Умови проживання третини населення Земної кулі, загальна кількість якого у 2020 році досягла 7,8 млрд осіб, не відповідають елементарним нормам життя та є злидненими. Так, за даними досліджень, проведених фахівцями Оксфордського університету, в 103 країнах світу, де мешкає 76% населення планети, людство проживає в умовах крайньої бідності. Варто зауважити, що у 2020 році рівень бідності в Україні зріс до 50%, а за межею бідності перебувають близько 19 млн українців. Як відомо, Європейська платформа проти бідності та соціального відторгнення як один із ключових елементів загальної стратегії визначає пріоритетні соціальні завдання та орієнтує всі країни Євросоюзу на досягнення власних національних кількісно визначених цілей щодо соціального залучення та скорочення бідності.

Основне завдання Європейської платформи проти бідності – досягти того, щоб здобутки у сфері економічного розвитку й зайнятості населення допомагали знижувати рівень бідності у всьому ЄС, а головна мета – гарантувати соціальне та територіальне співробітництво в боротьбі проти бідності й соціального відторгнення, а також підвищити значущість цієї проблеми і визнати основні права людей на гідне життя й активну участь у громадському житті. На сьогодні в Україні, незважаючи на активну державну політику соціального захисту, спрямовану на подолання бідності й вирівнювання доходів населення, ці проблеми, як і в усьому світі, потребують подальшого вирішення. Особливо актуальним має бути посилення уваги уряду до цієї проблеми з огляду на євроінтеграційні процеси України, оскільки її соціальні стандарти суттєво відстають від європейських.

Загальні аспекти державного управління соціально-економічною сферою виступали предметом окремого розгляду у працях таких вчених, як: Е. Лібанова, О. Палій, М. Руженський, П. Шевчук, А. Ткач, О. Волков, Т. Ткач, О. Таршина, М. Якушенко, Н. Солопчук, В. Кириченко, М. Нікітіна, К. Гриваков, В. Чужиков, О. Герасимов, М. Хаустова, О. Жадан, Н. Хома, С. Веселовський та ін. Вагомий внесок у розроблення проблематики забезпечення публічної політики щодо подолання бідності здійснено таким науковцями, як: Е. Лібанова, О. Стрижак, Н. Коваленко, Г. Тарасенко, М. Віхров, І. Приходько, М. Кравченко, Л. Мазуренко, А. Гвелесіані, О. Кириленко, І. Білоус, Б. Малиняк, А. Прокопенко, А. Соболевська, Т. Грачевська, І. Андрієнко, В. Стрільчук та ін. Водночас, соціально-економічна сфера потребує розробки та наукового обґрунтування теоретико-методологічних засад забезпечення публічної політики щодо

подолання бідності, що зумовило вибір теми, мету та завдання наукового дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконувалася згідно з науково-дослідною роботою з загальноінститутської теми “Розвиток ринку праці в умовах глобалізації” (державний реєстраційний номер 0118U004241) та кафедральних тем: “Управління інноваційно-інвестиційним розвитком регіону в умовах децентралізації та регіональної демократії” (ДС № 0118U005266), “Дослідження проблематики розвитку прямих форм демократії в Україні в умовах децентралізації” (ДС №01118U003560), у процесі виконання яких дослідник виявив основні форми державного регулювання рівня бідності, загальноновизнаними серед яких є правова, фінансова, виробнича, перерозподільна, при цьому автором запропоновано такі форми, як організаційно-інституційна, що передбачає створення інституційних угод (організацій) і формування інституційного середовища, та інформаційно-консультаційна, яка дозволяє через засоби мас-медіа доводити інформацію до зацікавлених осіб, пропагувати способи скорочення бідності населення й успішні ініціативи.

Мета та завдання дослідження. *Метою* дисертації є теоретико-методологічне обґрунтування особливостей реалізації механізмів забезпечення публічної політики щодо подолання бідності та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення діяльності органів влади у даній сфері.

Для досягнення поставленої мети було визначено такі *завдання*:

- дослідити теоретичні підходи до трактування категорії бідності та причин її виникнення й охарактеризувати процес становлення публічної політики щодо подолання бідності в реаліях українського суспільства;
- охарактеризувати процеси подолання бідності як орієнтир проєвропейської політики;
- здійснити оцінку індикаторів бідності населення як елемент моніторингу соціальних дисбалансів в Україні;
- проаналізувати механізми забезпечення публічної політики щодо подолання бідності в Україні та розкрити напрями реалізації Стратегії подолання бідності в контексті Цілей сталого розвитку України до 2030 року;
- дослідити зарубіжний досвід забезпечення та реалізації публічної політики щодо подолання бідності;
- запропонувати шляхи подолання проблеми бідності в Україні в сучасних глобалізаційних умовах;
- надати пропозиції з оптимізації механізмів забезпечення публічної політики щодо подолання бідності в Україні.

Об'єкт дослідження – система відносин держави та громадськості у соціальній сфері України.

Предмет дослідження – реалізація механізмів забезпечення публічної політики щодо подолання бідності в Україні.

Методи дослідження. Для виконання поставлених завдань дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи: аналізу й синтезу – для

деталізації об'єкта дослідження; узагальнення – для розкриття теоретико-методологічних засад механізмів забезпечення публічної політики щодо подолання бідності; порівняльний метод та систематизації – для вивчення нормативно-правового забезпечення публічної політики щодо подолання бідності; системний метод – для розкриття концептуальних основ забезпечення публічної політики щодо подолання бідності; логічний, діалектичний, метод узагальнення, комплексного і системного підходів – для вдосконалення понятійного апарату дослідження; статистичного аналізу, порівняння та узагальнення – при дослідженні механізмів державного управління у сфері подолання бідності; графічний – для наочного зображення тенденцій розвитку подолання бідності в Україні та світі; метод моделювання – для розроблення напрямів удосконалення механізмів забезпечення публічної політики щодо подолання бідності; абстрактно-логічний метод – для теоретичного узагальнення й формулювання висновків та пропозицій. Методологічною базою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема офіційні публікації міжнародних організацій. Інформаційну та емпіричну базу дослідження становили нормативні документи органів державної і регіональної влади, статистичні та соціологічні дані, матеріали, опубліковані в періодичних виданнях і мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретико-методологічному обґрунтуванні особливостей реалізації механізмів забезпечення публічної політики щодо подолання бідності та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення діяльності органів влади у даній сфері. Найбільш суттєві результати дисертаційної роботи, що містять наукову новизну, конкретизовано в таких наукових положеннях:

уперше:

– запропоновано комплексний механізм оптимізації публічної політики щодо подолання бідності в Україні, основними напрямками якого є: інституційний (побудувати інклюзивну модель інститутів зайнятості; удосконалити законодавче регулювання соціальної сфери); соціальний (забезпечити можливості для отримання освіти та підвищення кваліфікації; популяризувати розвиток інтелектуального потенціалу; надати належну фінансову підтримку уразливим групам населення); політичний (усунути від влади кримінальних осіб; знизити рівень корупції; демократизувати суспільне життя); фінансовий (створити умови для розвитку справедливої та ефективно грошово-фінансової і податкової системи; забезпечити рівний доступ до кредитування бізнесу; розробити дієву систему соціального страхування; гармонізувати рівень з/п та прожиткового мінімуму); економічний (розвивати сферу послуг та електронну промисловість; заохочувати громадян до інвестицій та заощаджень; створити сприятливі умови для ведення малого та середнього бізнесу); інформаційно-аналітичний (забезпечити регулярний моніторинг у сфері подолання бідності; розвивати офіційну соціальну онлайн-платформу для надання спонсорської/благодійної допомоги бідним; створити державну онлайн-платформу для проведення курсів і тренінгів з метою отримання нових знань та підвищення кваліфікації бідних з подальшим працевлаштування у разі успішного завершення навчання);

удосконалено:

– теоретичний підхід до визначення базових понять дослідження, а саме: 1) «бідність», яку запропоновано розуміти як особливий соціальний стан окремої групи населення, що характеризується відсутністю необхідного комплексу матеріальних благ для забезпечення перебігу повноцінного життя, включаючи доступ до повноцінного харчування, своєчасного медичного обслуговування, здобуття освіти в необхідному обсязі, у зв'язку з тим, що у державі з певних причин не створено належних умов для досягнення достатнього рівня життя цієї категорії осіб; 2) «механізм публічної політики щодо забезпечення подолання бідності», який запропоновано розуміти як сукупність відповідних складових, що в синергетичній взаємодії передбачають використання інструментів впливу, дієвість яких можливо перевірити з допомогою моніторингу соціально-економічного розвитку населення за показниками, що визначають матеріальний стан населення відповідно до європейських стандартів; 3) «забезпечення публічної політики щодо подолання бідності», яке запропоновано розуміти як комплекс механізмів (інституційний, соціальний, політичний, економічний, фінансовий, інформаційно-аналітичний), що використовуються державою для забезпечення високої якості життя її населення, справедливого розподілу доходів та детерміновані обраною моделлю економічного розвитку й виваженістю стратегій подолання бідності;

– на основі зарубіжного досвіду запропоновано шляхи імплементації кращих практик подолання бідності, що передбачає здійснення наступних кроків: стабілізувати вітчизняну фінансову систему, поступово відмовитися від надмірного іноземного кредитування економіки; створити сприятливе правове та податкове середовище для залучення капіталу іноземних інвесторів на взаємовигідних засадах для того, щоб розвивати депресивні регіони, приватні ініціативи та середній бізнес; фінансово підтримувати наукові та науково-дослідні установи, впровадити інновації та активізувати експортну діяльність серед суб'єктів господарювання; забезпечити рівний доступ суб'єктів господарювання до державного страхування ризиків у сфері зовнішньоекономічної діяльності; індустріалізувати вітчизняну економіку, збільшити обсяги будівництва, активізувати аграрні перетворення;

– наукове бачення переліку загрозливих явищ і процесів, які формуються в умовах зростаючої нерівності, зокрема це: висока навантаженість на систему оподаткування та соціального захисту як реагування на рівень зростаючої бідності серед населення; поширення відкритих та латентних проявів соціально-політичної напруженості у різних прошарках суспільства; зниження мотивації до реалізації трудового потенціалу економічно активного населення внаслідок того, що поширюється соціальна несправедливість та неможливість самореалізації; подальше зростання тіньової зайнятості, за умов якої неможливо створити стандарти соціально-трудова відносин та реалізувати принципи гідної праці; скорочення інвестицій у соціальні програми, які є основою розвитку людського капіталу усіх верств населення; послаблення споживчого попиту, що справляє негативний вплив на зростання економіки у середньо- та довгостроковій

перспективі; подальше скорочення середнього класу населення, що є основою стабільності держави та передумовою стійкого соціально-економічного розвитку;

– шляхи подолання проблеми бідності в Україні в сучасних глобалізаційних умовах, серед яких: трансформація суспільних форм основних соціальних інститутів економічного, політичного, культурного, освітнього спрямування, реформування регуляторної політики у сфері формування соціальної інфраструктури; зміна підходів до ідентифікації базових компонентів соціальної структури населення, відновлення класів і груп як суб'єктів власності та носіїв влади; реорганізація суспільства у контексті створення нових каналів підвищення соціального статусу, удосконалення горизонтальних та вертикальних каналів інтеграції громадян у процеси соціально-економічного розвитку; зменшення прояву явища маргіналізації, забезпечення умов для соціалізації та реалізації наявного соціально-економічного потенціалу кожного окремого громадянина; поширення ідеологічних уявлень про цінність окремого громадянина, як з боку адміністративно-посадового критерію, так і популяризація інших компонентів соціального статусу, таких як: рівень освіти, здатність до неперервного розвитку, адаптивність у нових соціально-економічних умовах, володіння інформаційно-комунікаційними навичками, здатність до інтеграції у нові соціальні групи і колективи та ін.; створення можливостей для оволодіння новими кваліфікаційними навичками і знаннями протягом усього життя для вдосконалення та подальшої реалізації трудового, інтелектуального, соціально-культурного потенціалу населення; зменшення соціальної поляризації і розвиток середнього класу населення з метою звуження меж зuboжіння та бідності, зміцнення позицій бідних громадян у соціально-економічному житті країни, скорочення кількості жебраків та безпритульних;

набули подальшого розвитку:

– основні форми державного регулювання рівня бідності, загальновизнаними серед яких є правова, фінансова, виробнича, перерозподільна, при цьому автором запропоновано такі форми, як організаційно-інституційна, що передбачає створення інституційних угод (організацій) і формування інституційного середовища, та інформаційно-консультаційна, яка дозволяє через засоби мас-медіа доводити інформацію до зацікавлених осіб, пропагувати способи скорочення бідності населення й успішні ініціативи;

– наукове бачення чинників недостатньої прогресивності у скороченні бідності на території України, серед яких найбільш актуальними є: обмежені фінансові можливості бюджету, що перешкоджає належному забезпеченню розмірів соціальних стандартів та гарантій; обмежені фінансові ресурси у пенсійній системі, що зумовлюється високим рівнем демографічного навантаження та тіньової зайнятості; недостатність охоплення бідної частини населення соціальною допомогою з причин несвоєчасного звернення останніх до органів влади; недостатній рівень якості соціальних послуг, які надаються в окремих об'єднаних територіальних громадах, що відстають у регіональному розвитку; низький рівень фінансування галузі соціальної інфраструктури, що змушує громадян витрачати власні кошти на отримання державних послуг; значне вивільнення коштів домогосподарств на забезпечення необхідного рівня життя,

що призводить до їх низької економічної спроможності й нездатності протистояти викликам соціально-економічного середовища у країні; недостатнє спрямування соціальної політики у сфері підтримки дітей та домогосподарств з дітьми, які становлять основну групу ризику бідності; негативний вплив збройних конфліктів на сході та півдні країни на добробут населення, формування соціальних та економічних умов розвитку постраждалих територій, що призводить до виникнення нового класу населення з підвищеною уразливістю;

– перелік специфічних особливостей бідності в Україні, що проявляються у наступних аспектах: надмірність соціального та майнового розшарування; поширення бідності серед активно зайнятого населення; зубожіння великої кількості громадян, які мають достатній рівень освіти, професійну кваліфікацію, однак з певних причин не можуть реалізувати власний трудовий потенціал; недостатність устанавленого рівня прожиткового мінімуму населення та неефективність соціально-економічної інфраструктури.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що теоретичні положення, висновки та рекомендації, розроблені автором і запропоновані в дисертації, можуть бути використані для удосконалення механізмів забезпечення публічної політики щодо подолання бідності, що сприятиме залученню інвестицій у соціальну сферу та покращить рівень життя населення.

Наукові висновки та теоретичні положення дисертаційної роботи фактично доведені до рівня конкретних пропозицій і практичних рекомендацій для використання в галузі державного управління. Зокрема, результати дослідження були використані в практичній діяльності Національного агентства кваліфікацій (довідка про впровадження від 25.08.2020 №01/01-12/263-1), Центру адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу (довідка про впровадження від 14.09.2020 №01/94-20) та Баришівської районної державної адміністрації Київської області (довідка про впровадження від 28.09.2020 №01.01-46/710).

Отримані результати можуть бути застосовані для подальших науково-дослідних розробок теоретико-методологічних питань, пов'язаних із застосуванням механізмів забезпечення публічної політики щодо подолання бідності та удосконалення надання соціальних послуг населенню України.

Особистий внесок здобувача. Основні теоретичні положення та розробки в межах дослідження, зокрема ті, що характеризують його наукову новизну і практичне значення результатів, отримані автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційної роботи були презентовані та обговорені на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: I Всеукраїнській науково-практичній конференції «Форум прямої демократії» (м. Київ, 4 грудня 2018 року); круглому столі до Дня захисника Вітчизни «Роль держави та громадського сектору в соціальній адаптації переміщених осіб із зони агресії РФ та учасників ООС (АТО)» (м. Київ, 16 жовтня 2019 року); II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Форум прямої демократії» (м. Київ, 4 грудня 2019 року); III Всеукраїнській інтернет-конференції «Науково-практичне забезпечення надання публічних послуг в умовах

децентралізації» (м. Київ, 15 квітня 2020 року); II Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні аспекти модернізації науки в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку» (Україна–Туреччина, 7 жовтня 2020 р.).

Публікації. Наукові результати дисертаційної роботи опубліковано в 10 наукових працях, у тому числі 4 статті у фахових наукових виданнях, 1 публікація в іноземному фаховому виданні та 5 тез науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 221 сторінку, із них 197 сторінок основного тексту, включаючи 11 таблиць та 15 рисунків. Список використаних джерел налічує 212 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір, актуальність і стан розробки теми дисертаційної роботи, подано її загальну характеристику, вказано на зв'язок дисертації з науково-дослідними роботами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, охарактеризовано методологічну базу, наукову новизну та практичну значущість одержаних результатів, наведено дані щодо апробації та опублікування результатів дослідження.

У **першому розділі** – *“Теоретико-методологічний аналіз забезпечення публічної політики щодо подолання бідності”* – досліджено теоретичні підходи до трактування категорії бідності і причин її виникнення та охарактеризовано процес становлення публічної політики щодо подолання бідності в реаліях українського суспільства; охарактеризовано процеси подолання бідності як орієнтир проєвропейської політики.

З'ясовано, що сучасні реалії суспільного розвитку призводять до радикальних трансформацій, безпрецедентних і різючих перекосів у соціальній структурі, стратифікації суспільства. Серйозними викликами, проблемами сьогодення, які потребують невідкладного реагування і вирішення, є нерівність доходів населення та бідність. Найбільш поширеними чинниками бідності у світі є воєнні та збройні конфлікти, низький рівень економічного розвитку, тотальна корупція, безробіття, злочинність, інші негативні суспільні явища. Поширення бідності й соціальної диференціації українського населення призводить до несприятливих умов відтворення робочої сили, зачіпаючи такі складові, як здоров'я, продуктивність праці, рівень освіти і професійної підготовки. Важливим є той факт, що зниження якості робочої сили веде до погіршення економічного потенціалу суспільства, скорочення суспільної праці, ефективності виробництва і, як наслідок, до сповільнення темпів економічного зростання.

Досліджено процес становлення публічної політики щодо подолання бідності в реаліях українського суспільства та з'ясовано, що в межах соціальної політики визначаються заходи, безпосередньо спрямовані на подолання бідності у таких сферах, як політика формування доходів; політика на ринку праці, зайнятості та заробітної плати; розвиток соціальних послуг (охорони здоров'я, освіти та ін.); система соціального захисту; пенсійна система; розвиток малого і

середнього бізнесу як сфери самозайнятості та самопомоги; вдосконалення законодавства в зазначених вище напрямках. Окрім того, сучасна соціальна політика зорієнтована на включення (інклюзію) в суспільне життя представників найбільш вразливих верств населення. Розробка та розвиток системи моніторингу дозволяють відслідковувати тенденції в реалізації стратегій щодо скорочення рівня бідності, вживати заходів у разі відхилення від наміченого курсу, коригувати плани. Основними елементами такої системи є набір показників для моніторингу досягнення цілей, поставлених стратегією; джерела інформації; інститути, відповідальні за реалізацію заходів.

Виявлено, що основними формами державного регулювання рівня бідності є правова, фінансова, виробнича, перерозподільна, організаційно-інституційна та інформаційно-консультаційна. Перші чотири форми подаються традиційно, останні дві запропоновані автором. Правова форма полягає у створенні державою правил і норм, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування ринкової системи, що створює позитивні соціальні ефекти. У разі регулювання рівня бідності основними методами є, наприклад, регулювання трудового законодавства і встановлення коректного рівня мінімальної заробітної плати. Фінансова форма полягає в повному або частковому фінансуванні державою за рахунок видаткової частини держбюджету соціальних програм освіти, охорони здоров'я, пенсійного забезпечення і т. д. Інструментами державного фінансування є цінове субсидування, пільгування, компенсування тощо. Виробнича форма використовується державою як інструмент для розвитку економіки відповідно до соціальних цілей і завдань уряду. Механізми організації виробництва приватних і суспільних благ включають контракти з постачальниками, державні послуги, продаж послуг державною установою, а також привілеї, дотації і гарантії. Перерозподільча форма справляє, на відміну від інших форм, опосередкований вплив на рівень бідності. Роль держави у формуванні доходів зводиться до згладжування нерівності доходів через перерозподільні механізми. Організаційно-інституційна форма передбачає створення інституційних угод (організацій) та формування інституційного середовища. Освіта спеціальних комісій і агентств з конкретними функціями, вдосконалення правозастосовних інститутів сприяють захисту прав людини і власника забезпечують виконання чинного законодавства, необхідного для вирішення проблеми бідності. Інформаційно-консультаційна форма дозволяє через засоби мас-медіа доводити інформацію до зацікавлених осіб, пропагувати способи скорочення бідності населення та успішні ініціативи. Теоретичні аспекти публічної політики подолання бідності є досить універсальними. На практиці дуже важливе значення мають переконання суспільства. Серед стратегічних цілей антикризових планів різних країн, спрямованих на регулювання рівня бідності населення, виділяються такі, як стимулювання попиту і підтримка споживчої довіри, скорочення людських витрат, економічного спаду та його впливу на найбільш уразливі групи; допомога бідним (збільшення допомоги безробітним і домогосподарствам з низьким рівнем доходу; фінансування програм перепідготовки та підвищення кваліфікації безробітних; збільшення фінансування програм медичного страхування; збільшення допомоги деяким категоріям людей, які виплачують іпотечні

кредити); модернізація інфраструктури (підтримка інноваційних процесів, включаючи підвищення енергоефективності економіки, в тому числі швидку розробку «зеленої енергії» – виробництво енергії з альтернативних джерел; енергозберігаючі технології, поширення «високошвидкісного інтернету», збільшення інвестицій у науково-дослідні роботи). При цьому навіть ідеально вибудована стратегія успішно працюватиме тільки тоді, коли налагоджені адміністративні процеси, підібрані професійні кадри, розроблена документація і впроваджена надійна інформаційно-технологічна база. В таких умовах система допоможе всім нужденним, і саме тим, хто дійсно потребує допомоги.

Зроблено висновок, що запровадження нової якості життя, соціальних, економічних та демократичних європейських стандартів і, як результат, подолання бідності населення не можливі без вирішення проблем, пов'язаних з макроекономічною стабілізацією в країні, здійсненням ефективної інноваційної та науково-технічної політики. Проведений аналіз теоретичних аспектів і показників проявів бідності в Україні у контексті її євроінтеграційної політики дозволяє зробити висновок про необхідність активізації та системної модернізації соціальної політики і системи соціального захисту.

У другому розділі – “Сучасний стан розвитку механізмів забезпечення публічної політики щодо подолання бідності в Україні” – здійснено оцінку індикаторів бідності населення як елемента моніторингу соціальних дисбалансів в Україні; проаналізовано механізми забезпечення публічної політики щодо подолання бідності в Україні та розкрито напрями реалізації Стратегії подолання бідності у контексті Цілей сталого розвитку України до 2030 року.

З'ясовано, що економічний розвиток упродовж останніх десятиліть перестав бути винятково національною проблемою, і навіть регіональною (маємо на увазі інтеграційні об'єднання), а поступово набув ознак глобальності. Нині спостерігається різке зниження макроекономічних показників, поляризація доходів, соціальна диференціація, що сприяє посиленню такого негативного явища як бідність. Безсумнівно вражають наслідки цього соціально-економічного явища: погіршення здоров'я населення, зростання смертності в країні, а також гальмування соціально-економічного розвитку країни. На сьогодні бідність є однією із глобальних проблем людства, що характеризує низький рівень життя населення. У зв'язку з цим окреслено механізми подолання бідності (див. рис. 1).

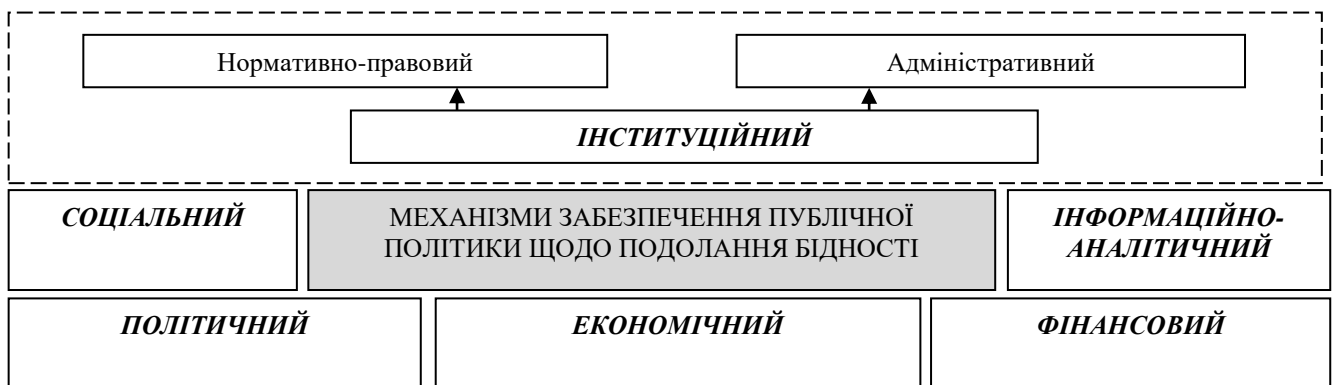

Рис. 1. Схема механізмів забезпечення публічної політики щодо подолання бідності в Україні

1. З'ясовано, що на сьогодні не прийнято законів у сфері подолання бідності населення України, виділено лише побічні законодавчі акти (наприклад, Закон України «Про мінімальний споживчий бюджет», Закон «Про встановлення прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати», Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» тощо) та інші підзаконні акти. Відповідно до адміністративного механізму, основними суб'єктами публічної політики у сфері подолання бідності є: 1) Міністерство соціальної політики України; 2) Державна служба статистики України; 3) Національна академія наук України; 4) Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України; 5) Міністерство фінансів України. Крім того, до реалізації Стратегії подолання бідності долучаються Державна служба України з питань праці, Міністерство аграрної політики та продовольства України, Пенсійний фонд України, Державна фіскальна служба, Міністерство охорони здоров'я, Міністерство молоді та спорту України, Міністерство розвитку громад та територій України, Державна служба у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції, Міністерство освіти і науки України, всеукраїнські об'єднання профспілок та об'єднань організацій роботодавців, обласні держадміністрації за участю органів місцевого самоврядування, інші центральні та місцеві органи виконавчої влади в межах повноважень за участю профспілок, їх об'єднань, організацій роботодавців, їх об'єднань відповідного рівня.

2. Соціальний механізм передбачає виконання державою наступних заходів у сфері подолання бідності: відновлення виробництва та стимулювання економічного зростання; сприяння зайнятості населення і розвиток ринку праці; удосконалення механізму оплати праці та соціального діалогу як основних чинників створення умов для гідної праці; розвиток системи соціального страхування; удосконалення пенсійної системи та проведення пенсійної реформи; реформування системи соціального захисту; соціальна підтримка сімей, дітей та молоді; поліпшення медичного обслуговування громадян.

3. Відповідно до інформаційно-аналітичного механізму було реалізовано розроблення переліку вимог до програмного забезпечення реєстру отримувачів допомоги та осіб, які потребують допомоги, для створення єдиної інформаційної системи соціального захисту населення, а також удосконалення інформаційної системи отримувачів житлових субсидій, Єдиного автоматизованого реєстру осіб, що мають право на пільги, та створення єдиного інформаційного середовища соціальної сфери. Крім того, для комплексної оцінки бідності використовуються основні показники соціально-економічного розвитку: щомісячні та щоквартальні показники Держстату та Мінсоцполітики; щорічні розрахунки НАН України за даними Держстату. При цьому комплексну оцінку бідності на основі моніторингу показників бідності, оцінки проявів соціального відчуження та показників соціально-економічного розвитку проводить Мінсоцполітики за участю Мінекономрозвитку, Держстату та НАН України.

4. Політичний механізм передбачає такі основні напрями проведення політики подолання бідності: створення економічно-правових умов для

збільшення доходів і зростання економічної активності працездатних громадян; підвищення ефективності соціальної підтримки найбільш уразливих груп населення шляхом реформування системи соціального захисту; забезпечення становлення середнього класу; підтримка осіб з обмеженими фізичними можливостями з метою максимальної їх адаптації до суспільного життя, професійної реабілітації, створення умов для їх зайнятості та запобігання соціальній ізоляції.

5. Відповідно до економічного механізму головними важелями є:

- а) розробка стратегії економічного розвитку, що закріплюється конституційно (яку модель держави будемо), у відповідних нормативних актах – законах, рішеннях уряду тощо;
- б) проведення антициклічної, регіональної інвестиційної, амортизаційної, структурної, грошово-кредитної, фінансово-бюджетної, валютної, митної, цінової, соціальної, екологічної та інших форм політики;
- в) розроблення та реалізація бюджетної, податкової політики, формування державних замовлень на різного роду продукцію, товари, послуги тощо, організація їх державної закупівлі.

б. Фінансовий механізм – це безпосереднє, пряме втручання держави у сучасні ринкові події через надання субвенцій, субсидій, дотацій. Виділено такі інструменти фінансового забезпечення: доходи від самозайнятості населення; заробітна плата; податки та податкові пільги; трансферти населенню; безоплатне надання соціальних послуг; надання населенню пільг; благодійна допомога.

З'ясовано, що перетворенню глобальних Цілей сталого розвитку на стратегічні напрямки розвитку України має сприяти повна інтеграція суспільно-політичних, соціально-економічних та екологічних питань на всіх рівнях державної політики, планування й управління. Ця інтеграція має супроводжуватися такими умовами: створення дієвої системи стратегічного прогнозування і планування; узгодження стратегічних планів із фінансовими, людськими та матеріальними ресурсами; узгодження реформ, які відбуваються в країні, з адаптацією Цілей сталого розвитку, недопущення суперечностей між ними; орієнтація у власному розвитку не лише на прогрес порівняно з вихідною позицією, а й на бачення майбутньої моделі глобального світу; широке залучення громадськості та зацікавлених сторін до обговорення проектів стратегічних документів і врахування їх позиції; створення інституцій, механізмів та інструментів для практичної реалізації стратегічних документів.

У **третьому розділі** – *“Напрями удосконалення розвитку механізмів забезпечення публічної політики щодо подолання бідності в Україні”* – досліджено зарубіжний досвід забезпечення та реалізації публічної політики щодо подолання бідності; запропоновано шляхи подолання проблеми бідності в Україні в сучасних глобалізаційних умовах; надано пропозиції з оптимізації механізмів забезпечення публічної політики щодо подолання бідності в Україні.

З'ясовано, що в європейському досвіді глобально застосовуються два основні способи боротьби з бідністю. Перший спосіб передбачає забезпечення та підтримку мінімальних доходів (заробітної плати і пенсій), яких достатньо для збереження діючих нормальних стандартів споживання. Другий спосіб передбачає використання адресної соціальної допомоги незахищеним верствам

суспільства. Його використовують у державах, де доходи головної частини населення невисокі, а розподіл соціальної допомоги – головний метод соціальної підтримки для більшості їх громадян. Виявлено, що в Україні стратегічне планування, зорієнтоване на подолання бідності, має бути пріоритетом державного управління. Щоб покращити процес планування, спрямованого на подолання бідності, потрібно: 1) переосмислити роль власне процесу управління змінами в якості життя населення в обставинах ринкової економіки та нестабільних демократичних традицій; 2) вивчити вплив запланованих стратегічною та програмною документацією заходів на ступінь і якість життя громадян (передусім, найбільш уразливих їх прошарків); 3) визначити найуразливіші групи мешканців та напрацювати системний підхід до програмування заходів для поліпшення їх рівня життя та соціального залучення; 4) розробити підходи до планування усунення найбільш загрозливих проявів нерівності, які можуть становити загрозу соціальній безпеці держави; 5) вивчити кращі практики напрацювання і впровадження стратегій/програм подолання бідності іншими державами (які досягли успіхів у зменшенні масштабів бідності) та планів соціального залучення державами Європейського Союзу.

Виявлено, що подолання бідності не можливе без урахування особливостей суспільного розвитку держави, а отже необхідно застосовувати сучасні підходи до розроблення та здійснення відповідної державної політики. З огляду на це на рис. 2 запропоновано комплексний механізм оптимізації публічної політики щодо подолання бідності в Україні.

Доведено, що комплексний механізм оптимізації публічної політики у сфері подолання бідності, здійснюваний набором інструментів, – важливий елемент як для зростання рівня життя громадян, так і для зростання економіки держави. Застосування рекомендованих напрямків подолання бідності дасть змогу знизити кількість бідних в Україні та поліпшити умови життя українців, що в перспективі дозволить зменшити рівень бідності та її глибину. Нова економічна політика потребує значних інвестицій для розробки і впровадження інновацій, що обумовить розширення виробництва, зниження питомої ваги витрат на його додаткові фактори, підвищення зайнятості та продуктивності праці, збільшення реальних заробітних плат, розвиток якості робочої сили, підвищення конкурентоспроможності, зростання споживчого попиту та обсягу заощаджень населення.

Зроблено акцент на тому, що соціальна структура нинішнього українського суспільства залежить від суті соціальних перетворень, що полягають у зміні функціональних зв'язків у соціумі. Її базис становлять: зміна суспільного виду всіх головних соціальних інституцій; повний суспільний переворот і реформування тих соціальних принципів та регуляторів, які утворюють соціальну структуру; перетворення соціальної природи головних складників соціальної структури – класів, груп і спільнот; відновлення їх як суб'єктів власності та влади; виникнення економічних класів, верств і страт з відповідною системою соціальних конфліктів та суперечностей; зменшення наявних у суспільстві стратифікаційних обмежень; виникнення нових каналів підвищення статусів, зміцнення горизонтальної та вертикальної мобільності українців; активізація

процесів маргіналізації; зміна порівняльного значення елементів соціального статусу; зростання соціального престижу освіти і кваліфікації, підвищення ролі культурного чинника під час утворення високостатусних груп, спричинене становленням ринку праці; зміна якісних і кількісних параметрів соціальної структури; посилення соціальної поляризації соціуму. Майновий фактор – стрижень перетворень.

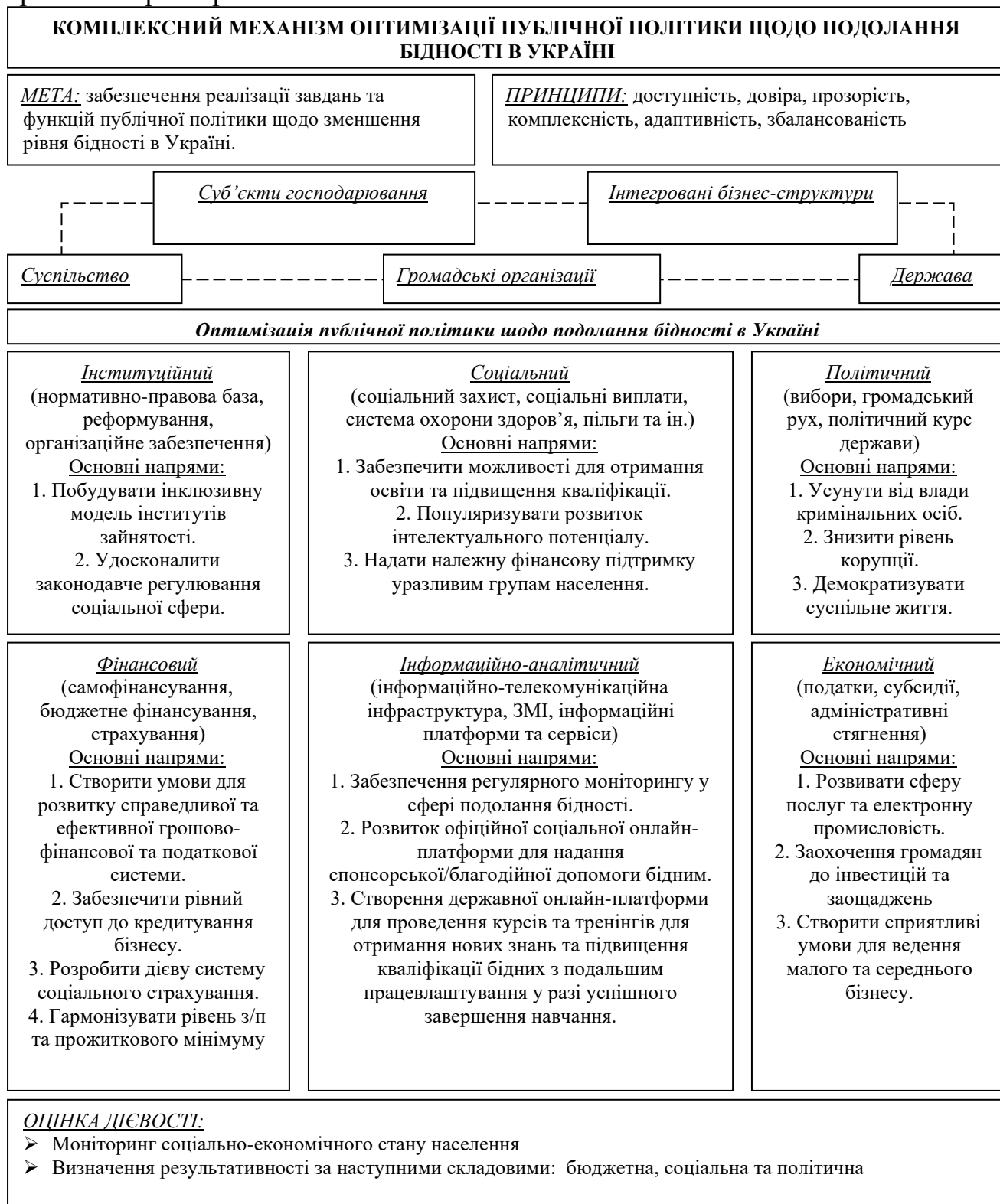

Рис. 2. Комплексний механізм оптимізації публічної політики щодо подолання бідності в Україні

Пріоритетними напрямками державної політики щодо формування середнього класу в Україні має стати зміцнення матеріального становища через забезпечення належного рівня заробітної плати фахівців та висококваліфікованої робочої сили, а також підтримка малого й середнього бізнесу. Із розвитком середнього класу в українському суспільстві буде викорінено конфліктність, яка притаманна двополюсним соціальним системам, і Україна органічно увійде в європейську спільноту. Якщо ж частка середнього класу в суспільстві зменшуватиметься, то Україна може позбутися основ демократичного розвитку та суспільної стабільності, що поглиблюватиме бідність населення і надалі.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішено актуальне наукове завдання, яке полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні особливостей реалізації механізмів забезпечення публічної політики щодо подолання бідності та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення діяльності органів влади у даній сфері. Результати, отримані у процесі дослідження, підтверджують досягнення поставленої мети і вирішення завдань, дають підстави сформулювати наступні висновки та практичні рекомендації:

1. Досліджено теоретичні підходи до трактування категорії бідності та причин її виникнення, що дало змогу надати авторське визначення категорії «бідність». Запропоновано розуміти її як особливий соціальний стан окремої групи населення, що характеризується відсутністю необхідного комплексу матеріальних благ для забезпечення перебігу повноцінного життя, включаючи можливості повноцінного харчування, своєчасного медичного обслуговування, здобуття освіти в необхідному обсязі у зв'язку з тим, що в державі з певних причин не створено належних умов для досягнення достатнього рівня життя цієї категорії осіб. При цьому автором запропоноване власне визначення механізму публічної політики із забезпечення подолання бідності – це сукупність відповідних складових, що в синергетичній взаємодії передбачають використання інструментів впливу, дієвість яких можливо перевірити з допомогою моніторингу соціально-економічного розвитку населення за показниками, що визначають матеріальний стан населення відповідно до європейських стандартів. Головними причинами бідності та дефіциту доходів є низький рівень заробітної плати на ринку праці, відсутність роботи у населення працездатного віку, а також відсутність адекватної соціальної підтримки сімей з дітьми. Каталізатором бідності є становище на ринку праці та слабка соціальна підтримка бідних. Крім того, охарактеризовано процес становлення публічної політики щодо подолання бідності в реаліях українського суспільства. Незважаючи на значні кроки, зроблені у напрямку розвитку ринкової економіки та входження України у світовий економічний простір, проблема соціального забезпечення найбільш уразливих верств населення залишається актуальним завданням держави. Упродовж останніх років в Україні були розроблені та впроваджені певні заходи щодо подолання та попередження бідності населення. Однак ця проблема

значною мірою перебуває у площині ефективності використання наявних бюджетних ресурсів коштів та інституційної слабкості держави.

2. Охарактеризовано процеси подолання бідності як орієнтир проєвропейської політики. Виявлено, що розбудова соціальної Європи є пріоритетом тривалої дії. Ще до світової кризи 2008 року було чимало сфер, у яких досягнутий у Європі прогрес не був досить швидким порівняно з рештою світу, тому що: 80 мільйонам громадян загрожувала бідність; ступінь зайнятості був значно меншим, ніж у решти світу; не були розв'язані певні проблеми розвитку освіти, професійної підготовки і безперервного навчання. З огляду на це в березні 2010 року було схвалено нову європейську Стратегію економічного розвитку «Європа-2020: стратегія для розумного, сталого та всеохоплюючого зростання». Аналіз теоретичних аспектів і показників проявів бідності в Україні у контексті її євроінтеграційної політики дозволяє зробити висновок про необхідність активізації та системної модернізації соціальної політики і системи соціального захисту у відповідності з європейськими стандартами.

3. Здійснено оцінку індикаторів бідності населення як елемент моніторингу соціальних дисбалансів в Україні. На підставі аналізу рівня крайньої бідності на різних континентах за даними Світового банку виявлено, що Україна характеризується низьким рівнем крайньої бідності, а саме 0,01-1,00%, однак загальний рівень бідності перебуває на доволі високому рівні. Соціальні стандарти в Україні останніми роками покращувалися вкрай повільними темпами. Це стало причиною бідності населення, а також мало вплив на зменшення споживчого попиту. Щоб розв'язати цю проблему, було вирішено збільшити заробітну плату вдвічі, що також знизить дефіцит Пенсійного фонду та масштаби його державної підтримки. Здійснивши аналіз головних характеристик бідності в Україні за різними критеріями її визначення у 2013-2019 рр., можемо зробити висновок, що порівняно з 2013 роком рівень бідності населення значно погіршився. Однак варто зазначити, що починаючи з 2017 року ситуація поступово змінюється. Відповідно до результатів розрахунків помітно, що у 2019 році зберігалась позитивна тенденція до зниження обсягів абсолютної бідності. Зокрема, за останній рік ступінь бідності за витратами, нижчими від реального прожиткового мінімуму, знизився із 43,2 до 41,4%, а за доходами – з 27,6 до 24,3%. Така позитивна динаміка намітилася в обставинах зростання розміру фактичного прожиткового мінімуму на 9,4%. З огляду на пандемію можна припустити, що коли падіння внутрішнього валового продукту становитиме до 10%, то ситуація з доходами громадян буде доволі контрольованою. Більше можуть постраждати дрібні підприємці, а також наймані працівники підприємств, розташованих у великих містах. Уразливішими до зниження ресурсів стануть сім'ї з недиверсифікованими джерелами доходів та великою кількістю утриманців.

4. Проаналізовано механізми забезпечення публічної політики щодо подолання бідності в Україні та виявлено, що основними серед них є: нормативно-правовий, адміністративний, соціальний, політичний, економічний, фінансовий, інформаційно-аналітичний. У наявних механізмах подолання бідності в Україні мають бути пріоритетними напрямки, що поєднують активну

політику зайнятості та справедливу політику соціального захисту. Крім того, Україна потребує економічної та політичної стабільності, необхідних для збільшення доходів від податків та вкладень у державний сектор економіки, що створить фінансове підґрунтя для підвищення соціальних стандартів і гарантій та обумовить перехід до спіралі самоприскореного розвитку і зростання добробуту всього населення країни. Крім цього, розкрито напрями реалізації Стратегії подолання бідності у контексті Цілей сталого розвитку України до 2030 року. Для реалізації Стратегії уряд ставить завдання розробити додаткові механізми й заходи для зменшення масштабу бідності та запобігання її поширенню; удосконалити методологію оцінювання та моніторингу бідності й соціального відчуження. У контексті дисертаційної роботи варто зауважити, що обраній темі присвячена перша ціль сталого розвитку – подолання бідності. Основними завданнями обрано скорочення в 4 рази рівня бідності, зокрема шляхом ліквідації її крайніх форм, збільшення охоплення бідного населення адресними програмами соціальної підтримки, а також підвищення життєстійкості соціально уразливих верств населення.

5. Досліджено зарубіжний досвід забезпечення та реалізації публічної політики щодо подолання бідності, що дозволило виділити основні напрямки його імплементації в нашій країні: стабілізація вітчизняної фінансової системи, поступова відмова від зовнішніх запозичень; створення сприятливого правового та податкового середовища для залучення іноземних інвестицій, розвитку депресивних регіонів, приватної ініціативи, малого та середнього бізнесу; фінансова підтримка наукових і науково-дослідних установ, упровадження інновацій та експортної діяльності суб'єктів господарювання; вільний доступ до дешевих кредитних ресурсів та державне страхування ризиків суб'єктів міжнародної діяльності, зокрема відмова від раніше підписаних контрактів контрагентами з інших країн; програма відновлення індустріалізації вітчизняної економіки, збільшення обсягів будівництва, аграрних перетворень та імпортозаміщення товарів.

6. Запропоновано шляхи подолання проблеми бідності в Україні в сучасних глобалізаційних умовах, серед яких основними є: зміна суспільної форми всіх основних соціальних інститутів; глибокий суспільний переворот і реформування тих соціальних принципів та регуляторів, які утворюють соціальну структуру; перетворення соціальної природи головних елементів соціальної будови – класів, груп і спільнот; відновлення їх як суб'єктів власності та влади; виникнення економічних класів, верств і страт з належною системою соціальних конфліктів і суперечностей; зниження наявних у суспільстві стратифікаційних обмежень; виникнення нових каналів зростання статусів, збільшення горизонтальної та вертикальної мобільності українців; активізація процесів маргіналізації; зміна порівняльного значення елементів соціального статусу; зростання соціального престижу освіти і кваліфікації, зміцнення значення культурного чинника в утворенні високостатусних груп, зумовлене становленням ринку праці; зміна якісних і кількісних параметрів соціальної структури; посилення соціальної поляризації соціуму. Майновий чинник – стрижень перетворень.

7. Надано пропозиції з оптимізації механізмів забезпечення публічної політики щодо подолання бідності в Україні. Зокрема запропоновано комплексний механізм оптимізації публічної політики з подолання бідності в Україні, метою якого є забезпечення реалізації завдань та функцій публічної політики щодо зменшення рівня бідності в Україні. Він ґрунтується на таких принципах, як доступність, довіра, прозорість, комплексність, адаптивність, збалансованість. Оцінку дієвості передбачається здійснювати завдяки низці інструментів, серед яких моніторинг соціально-економічного стану населення та визначення результативності за наступними складовими: бюджетна, соціальна й політична. Основними напрямками оптимізації публічного управління у сфері подолання бідності є: інституційний; політичний; фінансовий; економічний; інформаційно-аналітичний; соціальний. Механізм оптимізації публічної політики у сфері подолання бідності, що здійснюється набором інструментів, – важливий елемент як для зростання рівня життя громадян, так і для зростання економіки держави. Застосування запропонованих шляхів подолання бідності дасть змогу скоротити кількість бідних в Україні та покращити умови життя українців, що в перспективі дозволить знизити ступінь бідності та її поширення.

Зважаючи на нагальну потребу вирішення проблеми бідності громадян Міністерству соціальної політики України необхідно:

– внести зміни до проєкту Закону України «Про внесення змін до Кодексу законів про працю України та Закону України «Про оплату праці» стосовно вчасної виплати заробітної плати, а саме гарантування позачергового порядку виплати заробітної плати (зокрема й заборгованої).

– напрацювати зміни до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо зняття обмежень права на страйк» стосовно забезпечення працівників правами на страйк через надання їм права в індивідуальному режимі припиняти виконання власних обов'язків на робочому місці у випадку затримки виплати заробітної плати.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, які відображають основні наукові результати дисертації

1. Дарчин В. Б. Публічна політика подолання бідності: проєвропейський вектор розвитку. *Економіка та держава*. Серія «Державне Управління». 2019. №2 (14). С. 50-53.

2. Дарчин В. Б. Нормативно-правове забезпечення проєвропейської політики щодо подолання бідності. *Державно-управлінські студії*. 2019. №4. URL: <http://studio.ipk.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/Stattia-Darchyn-v-DUS.pdf>

3. Дарчин В. Б. Дослідження категорії «бідність» в сучасних реаліях суспільного розвитку. *Економіка та держава*. Серія «Державне Управління». 2020. №4. С. 124-127.

4. Дарчин В. Б. Механізми забезпечення публічної політики щодо подолання бідності в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. №17-18. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/17-18_2020/27.pdf

Статті в зарубіжних виданнях

5. Darchyn V. B. Poverty as a problem of modernity: pro-European policy. *Nauka i studia*. 2020. №10 (212). Przemysł. P. 65-73.

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. Дарчин В. Б. Природа бідності, причини її виникнення, проблеми взаємозв'язку між матеріальним благополуччям людини і властивостями публічної системи. *Форум прямої демократії*: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 4 груд. 2018 р.) / за заг. ред. Р. В. Войтович, П. В. Ворони. К.: ТОВ «Видав. дім «АртЕк», 2018. С. 275-278.

7. Дарчин В. Б. Подолання бідності в контексті реалізації цілей сталого розвитку України. *Роль держави та громадського сектору в соціальній адаптації переміщених осіб із зони агресії РФ та учасників ООС (АТО)*: матеріали круг. ст. до Дня захисника Вітчизни (Київ, 16 жовт. 2019 р.) / за заг. ред. Р. В. Войтович, П. В. Ворони. К.: ТОВ «Видав. дім «АртЕк», 2019. С. 137-139.

8. Дарчин В.Б. Громадський бюджет як один із інструментів публічної політики щодо подолання бідності. *Форум прямої демократії*: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 4 груд. 2019 р.) / за заг. ред. Р. В. Войтович, П. В. Ворони. К.: ТОВ «Видав. дім «АртЕк», 2019. С. 303-306.

9. Дарчин В. Б. Дослідження категорії «бідність» та причини її виникнення: теоретико-методологічний аналіз. *Науково-практичне забезпечення надання публічних послуг в умовах децентралізації*: матеріали III Всеукр. інтернет-конф. (Київ, 15 квіт. 2020 р.) / за заг. ред. Р. В. Войтович, П. В. Ворони. К.: ТОВ «Видав. дім «АртЕк», 2020. С. 452-455.

10. Дарчин В. Б. Подолання бідності як орієнтир проєвропейської політики. *Сучасні аспекти модернізації науки в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Україна - Туреччина, 7 жовт. 2020 р.) / за ред. Є. О. Романенка, І. В. Жукової. К.: ФОП Кандиба Т.П., 2020. С. 32-35.

АНОТАЦІЯ

Дарчин В.Б. Механізми забезпечення публічної політики щодо подолання бідності в Україні. Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України. Київ, 2021.

У дисертаційній роботі здійснено теоретико-методологічне обґрунтування особливостей реалізації механізмів забезпечення публічної політики щодо подолання бідності та розробку практичних рекомендацій щодо удосконалення діяльності органів влади у даній сфері.

Автором запропонований комплексний механізм оптимізації публічної політики щодо подолання бідності в Україні, основними напрямками якого є: інституційний; соціальний; політичний; фінансовий; економічний; інформаційно-аналітичний. Удосконалено теоретичний підхід до визначення понять «бідність» та «механізм публічної політики щодо забезпечення подолання бідності». Крім

того, у роботі на основі зарубіжного досвіду запропоновано шляхи імплементації кращих практик подолання бідності, що передбачає здійснення наступних кроків: стабілізувати вітчизняну фінансову систему, поступово відмовитися від надмірного іноземного кредитування економіки; створити сприятливе правове та податкове середовище для залучення капіталу іноземних інвесторів на взаємовигідних засадах для того, щоб розвивати депресивні регіони, приватні ініціативи та середній бізнес; фінансово підтримувати наукові та науково-дослідні установи та ін.

Ключові слова: держава, соціально-економічний розвиток, соціальна сфера, бідність, публічна політика, подолання бідності, механізми забезпечення публічної політики, Цілі сталого розвитку.

ANNOTATION

Darchyn V.B. Mechanisms for ensuring public policy on overcoming poverty in Ukraine. Manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of sciences in public administration on a specialty 25.00.02 – mechanisms of public administration. – Institute of Personnel Training of the State Employment Service of Ukraine. Kyiv, 2021.

In the dissertation work the theoretical and methodological substantiation of features of application of mechanisms of maintenance of public policy on overcoming of poverty and development of practical recommendations on perfection of activity of authorities in this sphere is carried out.

The author proposes a complex mechanism for optimizing public policy to combat poverty in Ukraine, the main areas of which are: institutional (to build an inclusive model of employment institutions; to improve the legislative regulation of the social sphere); social (provide opportunities for education and training; promote the development of intellectual potential; provide adequate financial support to vulnerable groups); political (remove criminals from power; reduce corruption; democratize public life); financial (create conditions for the development of a fair and efficient monetary, financial and tax system; ensure equal access to business lending; develop an effective social insurance system; harmonize the level of salary and subsistence level); economic (develop the service sector and the electronics industry; encourage citizens to invest and save; create favorable conditions for small and medium-sized businesses); information and analytical (ensuring regular monitoring in the field of poverty reduction; development of an official social online platform for providing sponsorship / charitable assistance to the poor; creation of a state online platform for courses and trainings to gain new knowledge and skills of the poor completion of training).

The theoretical approach to the definition of «poverty» and «mechanism of public policy to overcome poverty» has been improved. In addition, the work based on foreign experience suggests ways to implement best practices in overcoming poverty, which involves the following steps: to stabilize the domestic financial system, minimize inflation and gradually abandon excessive foreign lending to the economy; create a favorable legal and tax environment to attract capital from foreign investors on a mutually beneficial basis in order to develop depressed regions, private initiatives and

medium-sized businesses; financially support scientific and research institutions, introduce innovations and intensify export activities among business entities; to ensure equal access of business entities to the state insurance of risks in the field of foreign economic activity; to industrialize the domestic economy, increase construction, intensify agrarian transformation

Key words: state, socio-economic development, social sphere, poverty, public policy, overcoming poverty, mechanisms for ensuring public policy, Sustainable Development Goals.

ADNOTACJA

Darchyn V.B. Mechanizmy zapewnienia polityki publicznej w zakresie walki z ubóstwem na Ukrainie. Rękopis.

Rozprawa o konkursie stopnia naukowego kandydata w zakresie nauk w administracji publicznej na specjalności 25.00.02 – mechanizmy administracji publicznej. – Instytut Kształcenia Kadr Państwowej Służby Zatrudnienia Ukrainy. Kijów, 2021.

W pracy doktorskiej dokonano teoretycznego i metodologicznego uzasadnienia cech stosowania mechanizmów utrzymania polityki publicznej w zakresie przewyższania ubóstwa oraz wypracowania praktycznych zaleceń dotyczących doskonalenia działania władz w tej dziedzinie.

Autor proponuje mechanizm optymalizacji polityki publicznej do walki z ubóstwem na Ukrainie, którego główne obszary to: instytucjonalne (budowa inkluzywnego modelu instytucji zatrudnienia; poprawa regulacji legislacyjnej w sferze społecznej); społeczne (zapewnić możliwości kształcenia i szkolenia; promować rozwój potencjału intelektualnego; zapewniać odpowiednie wsparcie finansowe grupom wrażliwym); polityczne (odsunąć przestępców od władzy, zmniejszyć korupcję, zdemokratyzować życie publiczne); finansowe (stworzyć warunki dla rozwoju sprawiedliwego i efektywnego systemu monetarnego, finansowego i podatkowego; zapewnić równy dostęp do kredytów dla przedsiębiorstw; stworzyć efektywny system ubezpieczeń społecznych; zharmonizować poziom wynagrodzeń i utrzymania); ekonomiczny (rozwój sektora usług i przemysłu elektronicznego; zachęcanie obywateli do inwestowania i oszczędzania; tworzenie korzystnych warunków dla małych i średnich przedsiębiorstw); informacyjno-analityczne (zapewnienie regularnego monitoringu w zakresie ograniczania ubóstwa; stworzenie oficjalnej społecznościowej platformy internetowej do udzielania pomocy sponsorskiej / charytatywnej ubogim; stworzenie państwowej platformy internetowej kursów i szkoleń w celu zdobycia nowej wiedzy i umiejętności osób ubogich ukończenie szkolenia).

Słowa kluczowe: państwo, rozwój społeczno-gospodarczy, sfera społeczna, ubóstwo, polityka publiczna, walka z ubóstwem, mechanizmy zapewnienia polityki publicznej, cele zrównoważonego rozwoju.

Підписано до друку 02.02.2021
Формат 148x210 мм. Обл.-вид.арк. 0,9.
Тираж 100 прим.

Свідоцтво серії ДК № 1805 від 25.05.2004

Віддруковано з оригінал-макета в Інституті підготовки кадрів державної служби
зайнятості України
03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17, тел. (044) 536 -14-85